

PLEMENITO, DOLGO ŽIVLJENJE

17. januarja bo slavil 90-letnico rojstva dolgoletni pleterški prior Josip dr. Edgar Leopold – Lavov. Ob tem lepem življenjskem jubileju se ga še s posebnim spoštovanjem spominjamo vsi tisti, ki smo se med vojno srečevali z njim kot borci ali kot politični aktivisti. Pleterški samostan s svojim priorjem na čelu je vseskozi sodeloval z narodnoosvobodilno borbo in ji nudil pomoč. V njem smo kmalu spoznali velikega domoljuba, ki je bil izredno predan svoji domovini, ki pa je znal hkrati s kritično presojo ločiti sovražnike in prijatelje svojega naroda. V njem smo srečali tudi zelo kulturnega človeka, ki je imel izredno human odnos do bližnjega. Prav zato se je z vsem srcem povezal in vključil v usodo trpečega in borečega se slovenskega ljudstva.

Samostanski red in njegov visoki položaj ga pri tem delu nista ovirala. Prav narobe: čutil je, da je samo po sebi umevno in v skladu z njegovim verovanjem, da ne more stati neprizetet v tistih usodnih dneh, ko je šlo za obstoj naših narodov.

Zaradi tega smo imeli do priorja veliko zaupanje in prav nič ni čudno, da smo v nujnih potrebah in stiskah, zlasti pa še v kritičnih trenutkih iskali pomoč pri priorju pleterške kartuzije. Prvič sem se srečal s priorjem konec junija 1942, ko sem šel s tovarišema Pencem in Bajcem v Pleterje. Tu so nam postregli s kruhom, z vinom in jabolki. Bolj kot to srečanje pa mi je ostalo v živem spominu srečanje, ko smo v jeseni 1942 med veliko italijansko ofenzivo dobili v samostanu zatočišče.

Italijanska ofenziva, ki se je začela na drugih področjih že v poletnih mesecih, je zajela Gorjance v oktobru, v začetku novembra pa se je končala v območju, kjer stoji samostan Pleterje. Večjih partizanskih enot na tem področju takrat ni bilo. Tu je deloval samo Gorjanski bataljon. Nam, političnim aktivistom, je bilo naročeno, naj se po možnosti tudi med ofenzivo zadržujemo na območju šentjernejskega podokrožja. Člani podokrožnega odbora OF smo bili takrat med drugimi tudi Franc Pirkovič, Jože Penca, Maks Valc, Martin Bajc in jaz.

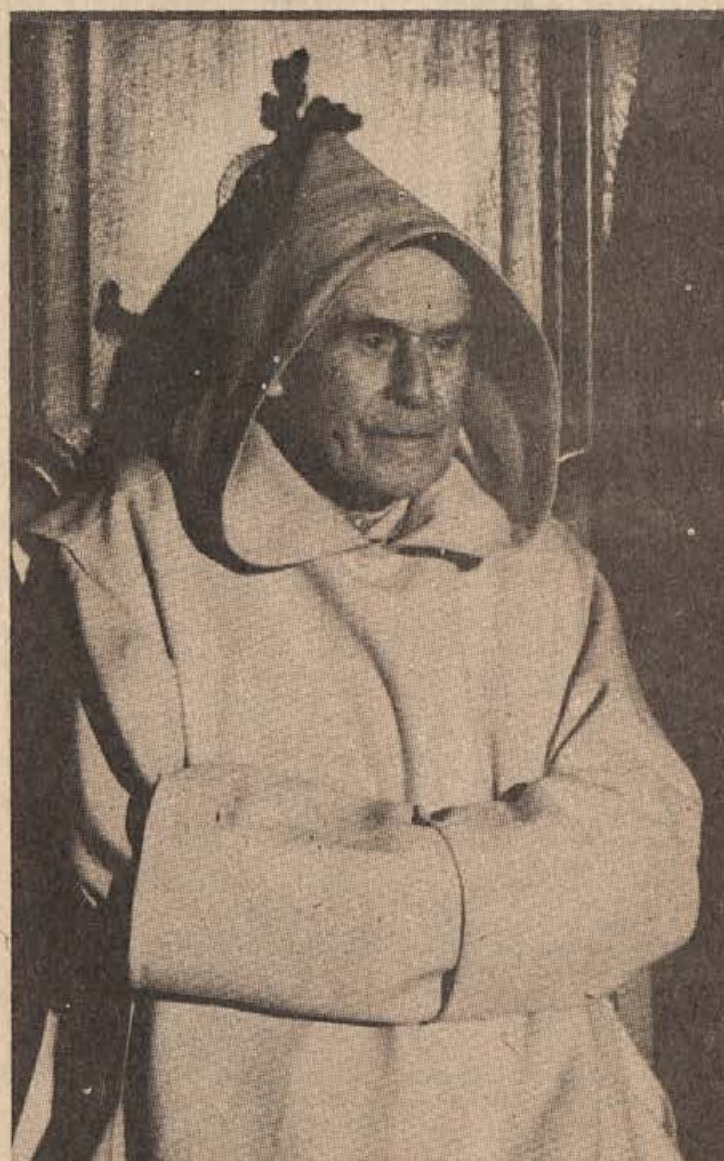
Glede na prejšnji dogovor je Jože Penca 29. oktobra 1942 šel k priorju. Povedal mu je, da pričakujemo te dni na domačem območju ofenzivo; prosil ga je, če bi sprejel njega, Pirkoviča in Valeta, da bi se med ofenzivo umaknili v samostan. Hkrati ga je prosil za zatočišče tudi za inž. Jožeta Levstika in zame. Prior, ki je videl, v kakšni nevarnosti smo, je na to pristal. Da bi kdo drug tega ne vedel in videl, smo prišli v samostan ponoči s pomočjo lestve preko zidu. Prior nas je na dogovorjenem kraju počakal in nas prijazno sprejel. Mimo stare gotske cerkve nas je vodil po dolgem križnem hodniku, ob katerem so ločene enonadstropne meniške hišice z vrtovi. Nastanil nas je v celici z oznako Q. Celica je bila prazna, kajti njen prejšnji prebivalec pater Fischer je šel v nemško vojsko kot vojni kurat. Celica je imela zgoraj dva prostora, spodaj pa delavnico, drvarnico, stranišče in vrt. Takoj sem občutil, da

smo tu kot v mišji pasti, pa tudi prior nas je opozoril, da se boji, da bi nas tu Italijani lahko dobili. Začeli smo razmišljati, kaj bi naredili. Ker je bila v drvarnici velika skladovnica metrskih bukavih polen, sem predlagal, da drva preložimo in bi tako dobili zaprt prostor, kamor bi se med morebitno preiskavo samostana lahko skrili.

Drva smo preložili. Spredaj, tesno ob steni, smo pustili tako veliko odprtino, da smo lahko zlezli v notranji prostor. V njem smo pustili nekaj cepanic, da bi z njimi odprtno lahko zadelali. Zunanjo stran skladovnice smo obmetali s smetmi oz. s prahom, in nanjo obesili nekaj starih cunj. Da se ne bi opazilo, da polena, s katerimi bi zadelali odprtino niso prašna, smo pripravili še večji povez zelenega, toda že suhega malinovja, da bi z njim polena zakrili. Notranji prostor skrivališča je meril kakšna 2,5 m v dolžino in 2 m v višino.

Nastanili smo se v gornjih dveh prostorih celice. Na razpolago smo imeli številne knjige, pa tudi radio, da smo bili na tekočem, kaj se dogaja v zunanjem svetu. Nekaj hrane smo imeli s seboj (prepečeneč, suho sadje in nekaj suhih salam, ki so jih naredili in posušili v naši partizanski klavnici pri gradu Prežek), nekaj pa nam jo je prinašal prior, ki si je to sam odtrgoval od svojih ust. Nekajkrat nam je prinesel tudi surovega krompirja, ki ga je nabral med potjo. Po vodo smo nekaj časa hodili sami. Ker pa je bilo nevarno, da bi nas kdo videl, nam je kasneje tudi vodo nosil prior sam. Še danes ga vidim, kako je prihajal pokrit s kapuco: v eni roki je držal meniško svetilko, v drugi pa vedro z vodo. Kljub resnemu položaju je bil vedno razpoložen in rad se je pogovarjal z nami o splošnem stanju in položaju okrog nas. Z zanimanjem je poslušal obvestila, ki smo jih ujeli prek radia.

V tem času sta se zatekli v samostanski prostor in se skrili v prazen rezervoar za vodo Pirkovičeva mama in njena hčerka Pavla. Tu sta hoteli preživeti sovražnikovo ofenzivo. Ko ju je prior odkril, ju je odpeljal v škofovo sobo. Bal se je, da bi ju tudi tu sovražnik lahko odkril. Zato je prišel k nam in nam predlagal, da bi ju mi vzeli k sebi. Tako nas je bilo zdaj že sedem. Prvič v zgodovini samostana je bilo, da je v samostanu

V tišini samostana Pleterje pod Gorjanci preživlja jesen svojega življenja kartuzijanec dr. Josip Edgar Leopold-Lavov. Za življenjski jubilej in za vse, kar je s svojim zgledom in delom naredil za svobodo našega ljudstva, mu iskreno čestitamo z najlepšimi željami. — O njem govori tudi barvni dokumentarni film Milana Ljubiča **PORTRET MENIHA** (Viba film), ki so ga prav te dni predstavili na festivalu jugoslovanskega kratkega filma v Beogradu (Foto: Ljubo Struna)

prebivala ženska, kar njihov red strogo prepoveduje.

Najprej smo imeli ključ od celice sami in smo priorju odpirali na dogovorjen znak, kasneje pa je imel ključ prior sam. Z njim smo se tudi domenili za poseben znak, s katerim nas bi opozoril, če bi nastopila nevarnost, da bi se lahko pravočasno zatekli v skrivališče v drvarnici. Dogovorjeni znak je bilo močno zvonjenje z zvoncem, s katerim kličejo k molitvi. Ker smo zdaj imeli priprav-

ljeno varnejše skrivališče, smo bili nekako pomirjeni in smo drugo noč že bolje spali. Bolj nas je skrbel Valetov Maks, ki je bil hudo prehlajen in je močno kašljal.

Prvega novembra, na dan mrtvih, je zvonec okrog devete ure močno zazvonil. To je bil alarm in vedeli smo, da je nevarnost blizu. Hitro smo pobrali svoje stvari in odhiteli v skrivališče. Sam sem še pospravil po tleh raztresene papirčke in vžgalice. Da bi zakril naše sledove, sem

suknjič vihtel po zraku in s tem vzdignil prah po sobah in po stopnišču, da se je nato enakomerno usedel po prostoru. Ko smo bili že vsi v skrivališču, smo odprtino z zunanje strani zakrili s prej pripravljenim povezom malinova, z notranje strani pa smo vhod založili s poleni. Prior je kmalu prišel pogledat, kako je z nami. Bil je zadovoljen, in vsi smo bili prepričani, da nas ne bodo dobili.

Ze okrog desete ure so prišli v našo celico sovražni vojaki. Bili so belogardisti, ki so se pogovarjali po šentjernejsko. Kakšna dva metra pred našo skladovnico je stal skobelnik, ki so ga nekaj časa vrteli in se pogovarjali. Nekateri izmed njih sta Pirkovič in Vale spoznala po glasu. Skozi ozke, do meter dolge spranje jih nismo mogli videti, pa tudi prisluškovati nismo mogli, ker bi nas vsak najmanjši šum lahko izdal. Napetost je trajala samo nekaj minut in že so odšli. Oddahnili smo se, posebno še Maks, ki se je z največjo muko premagoval, da ne bi zaključil. Naslednji dan je nekoliko pred enajsto uro prišel k nam prior in nas obvestil o nekaterih dogodkih. Po enajsti uri pa so prišli v našo celico nemško govoreči oficirji. Mislili smo, da vodijo preiskavo kakšni nemški specialisti, kasneje pa smo izvedeli, da so govorili v nemškem jeziku zato, ker jih je vodil prokurator samostana, ki je bil Nemecc. Slišali smo tudi eno izmed njihovih pripomb, da je tu vse prašno, da ni nobenega sledu in da tu ne more biti nikogar. Čeprav nas je ta opomba tolažila, nas je hkrati Maksov kašelj vedno bolj vznemirjal, kajti z njim bi lahko izdal naše skrivališče.

Okrog druge ure nas je prior ponovno obiskal in nam povedal, da vodi celotno operacijo neposredno general Robotti, ki je imel svoj štab v Sentyernejju. Dobil je informacije, da se v samostanu skrivajo politični funkcionarji in je dal zato ponoven nalog za pregled samostana. S tem se je naše upanje, da nas ne bodo odkrili, začelo krhati. Domenili smo se, da nas živih ne smejo dobiti, in če ne bi bilo drugega izhoda, se moramo sami končati. Ker ne bi bilo dobro, da bi izvedeli, kdo smo, smo sklenili, da uničimo ali skrijemo vse dokumente in druge stvari, ki bi nas lahko izdale. Pri sebi sem imel propustnico in pooblastilo izvršnega odbora OF Slovenije, svojo poročno sliko in sliko svojega sina. Vse sem zložil in skrll globoko v režo pod poleno ob steni. Trdno sem bil prepričan, da zadnjega polena ob steni ne bi premaknili, čeprav bi vse premetali.

Se bolj kot mi pa je bil za našo usodo zaskrbljen prior samostana.

Kmalu po tretji uri smo zaslišali nekakšno premetavanje. Prepričani smo bili, da gre zdaj zares in da bodo prišli tudi k nam ter premetali naša drva. Vse to je trajalo do trde teme. Ta dan je bil siv jesenski dan in iz megle je pršil dež. Zato je noč nastopila še prej. Zdelo se nam je, da je bilo okrog petih, ko je nastal mir. Oddahnili smo si. Čakala pa nas je še huda in dolga noč. Navdajala nas je strahotna tesnoba; sedem ljudi nas je zdelo v tako tesnem prostoru, brez vsakršnega izhoda. Lažje je stati zunaj, na prostem in gledati sovražnika, ki te preganja, saj imaš še vedno upanje, da se boš morda le rešil. Tu, v tem zaprtem prostoru pa ti je splahnela še zadnja trohica upanja. Zakleli smo se, da ne gremo nikoli več v „luknjo brez izhoda“. Prior nas je sproti obveščal o obnašanju Italijanov in belih. Povedal je, kako se je en partizan sam usmrtil, kako so dva ujeti in usmrtili — strele smo slišali tudi mi — in o tem, da je bilo v velikem kanalu za odtok vode skrutih pet naših tovarišev (Rudi Pir-

kovič, Jože Zamljen, Vid Kušljan, Jankovič in Ivan Krhin).

Naslednjega dne zvečer, 2. novembra, so Italijani in beli odšli iz pleterskega samostana. Ofenziva po Gorjancih in dolini pa je še trajala. Zato samostana nismo takoj zapustili. Slišali smo, da je bilo mnogo umorov in požigov. Petega novembra nam je prior prinesel novice, da je ofenzive le konec in da se ljudje iz gorskih vasi vračajo na svoje domove. Zato smo se dogovorili, da tega dne popolnoma zapustimo Pletterje in gremo na Gorjance. Ob odhodu sta nas spremila do vrat brat Gerard, ki je marsikaj vedel o partizanih v samostanu, in prior, ki se je od nas prisrčno poslovil in nam zaželel vso srečo.

Ob odhodu smo se priorju s pismeno izjavo zahvalili za vso naklonjenost in očetovsko skrb. Omenil sem mu tudi svoje dokumente, ki sem jih skrll pod poleno in jih nisem mogel vzeti; prosil sem ga, da ne bi prišli v nepravne roke, če bi drva prelagali. Čez dobro leto po italijanski kapitulaciji, v jeseni 1943, mi je prior te dokumente poslal na sedež podokrožja. Dokumente še danes hranim in so mi drag spomin na doživetje v Pletterjah.

Skraini čas je bil, da smo odšli. Naslednji dan so belogardisti samostan ponovno preiskali in se kljub protestu vodstva samostana v Pletterje naselili in v samostanu utrdili.

Prior Edgar in nekateri drugi mehihi so bili še naprej povezani z našo borbo in so jo po svojih močeh podpirali. Prior pa je deloval tudi na širšem območju. Bil je posrednik med vodstvom OF in škofom Rožmanom. Z našo borbo in domačim izdajstvom je obvestil tudi svoje prijatelje v Vatikanu. Zato ni čudno, da se je sovražnikov srd vedno ostreje obračal proti njemu. V oktobru 1943 so ga aretirali Nemci in zaprli najprej v Rajhenburgu, pozneje pa v Mariboru in Ljubljani. V zaporih je preživljal jetniško usodo številnih naših rodoljubov. Neobrigitca, raztrganega, slabo oblečenega kot izrček človeške družbe so vodili iz zapora v zapor. Sam pravi, da se je v enem izmed takratnih položajev „počutil kot pristen proletarec pred revolucijo“. Intervencije njegovih prijateljev v Ljubljani in Rimu so ga rešile ječe, ne pa izgnanstva. Konfiriral so ga v kartuziji Certosi di Vedana v Italiji. Tu je od blizu spremljal boj italijanskih partizanov in prihajal z njimi celo v stik. Bolj ko se je bližal konec vojne, toliko bolj ga je vlekle njegovo veliko srce v domači kraj, da bi skupno s svojimi dočakal konec vojne, sovražnikov poraz in tako težko pričakovano in drago plačano svobodo.

Konec aprila sta se odpravila z bratom Celestinom na pot proti Ljubljani, trdno odločena, da bosta šla tudi peš, če ne bo šlo drugače. Precejšen del poti, poln raznih zapletov, sta prehodila peš in v Ljubljano prišla šele 14. maja.

Vezi, ki so nastajale med nami in priorjem Edgarjem v težkih usodnih dneh, po vojni niso prenehale. Občasni obiski, zlasti pa srečavanja ob proslavah, ki jih zadnja leta pripravljata odbor Gorjanskega bataljona, te odnose še poglobljajo. Prior Edgar s svojo globoko vero v človeka in v humane odnose med ljudmi, s svojim daljnovidnim gledanjem in s svojo doslednostjo v borbi za pošteno stvar ni izpričeval le resnično etičnih načel krščanstva. Prispeval je tudi časten delež v borbi za dosego vzvišenih ciljev mirolojubnega in naprednega človeštva.

Ob njegovem visokem življenjskem jubileju se pridružujemo vsem številnim častilem in mu iz vsega srca želimo še mnogo zdravja, osebnih srečeh in zadovoljstva!

VENCELJ PERKO — ŠTEFAN

ŠKODLJIVO ZAOSTAJANJE

SKORAJ ČETRTE SLOVENSKEGA GOSPODARSKEGA PROSTORA

10. novembra 1970 je podpredsednik skupščine SRS dr. Jože Brilej, ki je hkrati tudi poslanec Spodnjega Posavja v Slovenski skupščini, govoril pred poslanci v najvišjem domu naše republike o odprtih in perečih vprašanih nerazvitih oz. manj razvitih območjih v Socialistični republiki Sloveniji. Ko posvečamo današnjo številko DOLENJSKIH RAZGLEDOV temu vprašanju, objavljamo za uvod vse, kar je o tej zadevi v skupščini govoril naš poslanec dr. Jože Brilej, saj so takrat načeta vprašanja danes prav tako zanimiva in še vedno nerešena, že ta mesec pa bo zadeva znova prišla pred slovensko skupščino. Vprašanje tistega dela Kozjanskega, ki sodi v območje občin Sevnica, Krško in Brežice, pa je hkrati zanimivo še prav posebej tako za Spodnje Posavje kot za širšo Dolenjsko, saj imamo podoben primer glede manj razvitih območij tudi marsikje v Podgorju, Suhi krajini in še kje na območju širše geografske Dolenjske. — Poslanec dr. Jože Brilej je 10. 11. 1970 v slovenski skupščini dejal:

TUDI GLEDE SOCIALNIH RAZLIK SI NE MOREMO PRIVOŠČITI NIKAKEGA LUKSUZA!

„Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite mi, da prej, preden preidemo na razpravo o konkretnih predlogih, ki jih vsebuje predloženi osnutek zakona o pospeševanju razvoja manj razvitih območij v SRS, podam nekaj splošnih pripomb, ki so v neposredni zvezi z reševanjem tega problema.

Prvič: sodim, da ima osnutek zakona, o katerem danes začnemo razpravljati, oz. bolje, začetek razprave o manj razvitih področjih izreden pomen ne samo za nerazvita območja, temveč tudi za celotno slovensko gospodarstvo in za celoten razvoj slovenske socialistične družbe. Naše gospodarstvo je doseglo tako razvojno stopnjo, da bi nadaljnje zaostajanje skoraj ene četrtine slovenskega gospodarskega prostora začelo zavirati nadaljnji razvoj celotnega slovenskega gospodarstva. Slovenski gospodarski prostor je že sam po sebi tako majhen, da si zaradi lastnega razvoja ne more dovoliti luksuza, da bi celotna območja z vsemi svojimi možnostmi ostala nerazvita.

Če že desetletja pričujemo in dopovedujemo razvitemu Zahodu, da je v interesu njegovega lastnega razvoja, da daje svoj delež za razvoj manj razvitega sveta, in če v Jugoslaviji sprejemamo ter v praksi uresničujemo načela in spoznanja, da je tudi v interesu naših razvitejših republik, da se manj razvite republike in pokrajine hitreje razvijajo (neglede na pripombe, ki jih upravičeno imamo glede zbiranja in uporabe teh sredstev), potem je seveda jasno, da to osnovno spoznanje v neprimerno večji meri velja tudi za tako majhen gospodarski prostor, kot je slovenski.

Hkrati pa povzročata zaostajanje celih območij v naši družbi take socialne razlike, da si socialistična družba tudi ne more dovoliti luksuza, da bi skoraj ena petina naše družbe živela pod trikrat in petkrat slabšimi pogoji od slovenskega poprečja, oz. da bi za to petino morali veljati po petkrat in desetkrat manjši dohodki od najvišjih dohodkov v posameznih družbeno-političnih skupnostih. Mislim, da je zato treba pozdraviti pobude, ki so jih dale družbeno-politične organizacije, predvsem pa Socialistična zveza delovnega ljudstva in Zveza komunistov, da se to vprašanje postavi na dnevni red in nujno začne njegovo reševanje.

Zato smatram, da ima postavljanje tega vprašanja na dnevni red skupščine prelomen pomen glede na to, da smo od dolgoletnega zanikanja in zapiranja oči pred tem problemom vendarle prišli do spoznanja in priznanja, da problem obstaja. Začetek razprave o njem pa pomeni hkrati legalizacijo problema, saj smo še pred letom dni v istega mesta slišali izjavo predstavnika odgovornega foruma Slovenije, da „problem vprašanja nerazvitih območij v republiki Sloveniji še nima državlanskega statusa“. Smatram, da pomeni začetek razprave o konkretnem osnutku zakona o pospeševanju manj razvitih območij, da smo prišli od zbiranja starih čevljev in ponošenih sukenj k njegovemu konkretnemu reševanju.

Drugo, kar bi želel poudariti, pa je to, da so po mojem mnenju dani vsi pogoji, da ta ne lahki in družbeno kočljivi pro-

blem rešujemo v mirnem in ustvarjalnem vzdušju.

Mislím, da obstajata takšno ustvarjalno vzdušje in pripravljenost tako pri družbeno-političnih in gospodarskih dejavnostih, kakor tudi na strani nerazvitih območij. Na vseh razpravah, ožjih in širših sestankih predstavnikov manj razvitih območij je jasno prišla do izraza zavest, da je za uspešno reševanje tega vprašanja potrebno predvsem večje in smotrnejše uveljavljanje lastnih sil. Nikjer niso postavljali zahtev po političnih tovarnah itd., upravičeno pa pričakujejo aktivno sodelovanje širše družbeno-politične skupnosti v ustvarjanju pogojev za skladnejši razvoj, ki bo upošteval vsa načela našega ekonomskega sistema ter načela družbeno-gospodarske reforme.

Zato pa se, da se blago izrazim, zelo čudno berejo in zvenijo opozorila o zidanju gradov v oblake, o tovarni v vsaki vasi, o iluzijah glede republiške malhe, iz katere naj bi zdaj na široko delili milijarde manj razvitim področjem. Mislím, da takšen način dela ne krepi ustvarjalnega vzdušja, lahko pa vzbudi sum v dobro voljo in resne namere pri reševanju tega vprašanja.

GRE ZA NAŠE LJUDI, KI SO DALI DRAGOCEN PRISPEVEK ZA ZMAGO REVOLUCIJE

Ne bi želel stvari dramatiizirati, še manj pa kakorkoli koga prizadeti, vendar bi zaradi slovenske javnosti, ki bere vse take stvari, ki sem jih ravnokar našel, želel prepričati tiste, ki ob besedi „o razvoju manj razvitih“ takoj pomislijo na neko malho, ki da jo je baje treba pred nekom braniti. Želel bi prepričati tiste, ki se tako lotevajo stvari, da na teh manj razvitih območjih ne živijo nikakršni rokomavhi, temveč delovni ljudje, ki predvsem obračajo svoje žepe in ne tujih malh, zato da bi našli kak dinar za svoj napredek! Želel bi vas prepričati o tem, da živijo tam ljudje, ki so dali ogromen prispevek za zmago naše revolucije, ki so dali prispevek v krvi in premoženju — če smo se seveda pripravljani spomniti slavnih partizanskih enot Brkinske čete in Brkinske brigade, Belokranjskega odreda, Belokranjske brigade, Brežiške čete, Kozjanske čete, Lackovega odreda itd. Tam živijo ljudje, ki so v 25 letih tudi veliko prispevali, da smo dosegli tako stopnjo razvoja, kakršno danes v Sloveniji imamo. Zdaj, po 25 letih gradnje socializma v naši socialistični družbi, ne želimo in ne pričakujejo ničesar drugega kot to, da jim družba ustvari pogoje, da začnejo tudi sebi gra-

diti socializem, in sicer tam, kjer so se borili, kjer delajo in kjer živijo, ne pa v Avstriji, Nemčiji in Avstraliji.

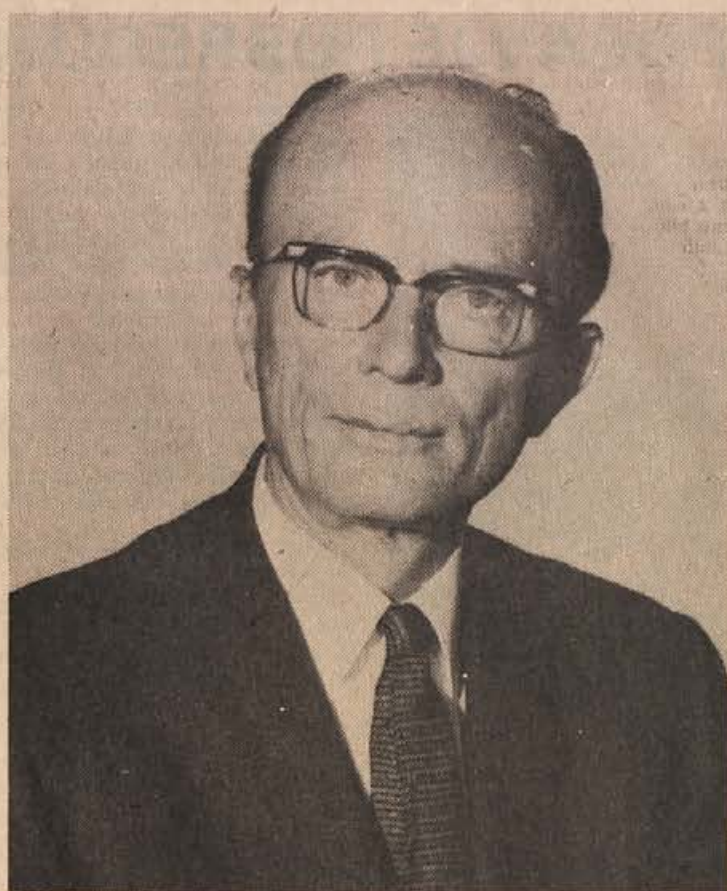
UGOTOVITEV LJUBLJANSKE BANKE

Mislím, da je treba tak ustvarjalen način reševanja, odprtega reševanja samo pozdraviti in ga v nadaljnjem razvoju samo še krepiti, če nočemo ustvariti več problemov, kot bi jih s tem zakonom skušali reševati. Za ilustracijo tega ustvarjalnega vzdušja in pripravljenosti manj razvitih območij naj navedem samo informacijo, ki jo je poslala Kreditna banka o sestanku združenja poslovnih bank Slovenije s predstavniki občin, v katerih območje spada Kozjansko. V tej informaciji, ki jo je Kreditna banka poslala tudi naši skupščini, banka ugotavlja:

Nihče izmed predstavnikov občin ni glede gospodarskega razvoja vztrajal na kakršnikoli ugodnosti ali pri administrativnih ukrepih. Vsi so bili enotnega mnenja, da je sicer treba spodbuditi pospešen razvoj teh področij, vendar samo na podlagi pogojev, ki jih posamezna področja že imajo, ter na podlagi enotnega sistema financiranja razširjene reprodukcije. Večina občin ima jasno usmeritev o svojih pogojih razvoja, ki jo lahko ocenimo kot povsem realno in izvedljivo, brez neuspešnih investicijskih posegov.

ZDAJ GRE ZA RESNIČNO MEDOBČINSKO SODELOVANJE

Če preidem h konkretnemu predlogu osnutka, mislím, da je treba ugotoviti, da je predlog osnutka že sam po sebi kontradiktoren. Predlog ima naslov: „Zakon o pospeševanju razvoja manj razvitih območij“, vsa merila v njem pa se nanašajo samo na občine. Tudi vsi ukrepi za usmerjanje razpoložljivih sredstev družbene reprodukcije se v njem vežejo samo na občine. Zakon tako dejansko razbija sicer strnjena manj razvita področja, ponekod pa rešuje probleme le v posameznih delih ter področij, medtem ko se drugih delov sploh ne dotika. In še: posamezna, sicer strnjena področja, kot so npr. Brkini, pa prepušča dokaj negotovim perspektivam gravitacijskih središč. Pri tem ne gre samo za to, da predlog zakona ne rešuje problema nerazvitih območij; že sam način reševanja, to je občinski pristop, zmanjšuje učinkovitost, racionalnost in ustreznost predlaganih meril celo na tistih delih nerazvitih področij, ki se v tem osnutku vključujejo v reševanje že samo s tem, da se rešuje del problema, ne pa celota.

„Začetek razprave o konkretnem osnutku zakona o pospeševanju razvoja manj razvitih območij pomeni, da smo prišli od zbiranja starih čevljev in ponošenih suknj k njegovemu določenemu reševanju,“ je dejal v skupščini SRS 10. novembra 1970 dr. Jože Brilej, podpredsednik skupščine in poslanec krške občine.

Kot je včeraj tov. Lesar v enotnem zboru dejal, se mi že dokaj časa v naši politiki čvrsto usmerjamo na medobčinsko sodelovanje in proti zapiranju občin vase itd. Ko rešujemo manj razvita območja, so občine, ki imajo v svojem sestavu dele teh strnjenih območij, v največji meri pokazale svojo pripravljenost, da pri reševanju tega vprašanja tesno sodelujejo; dogovarjajo se o skupni politiki in skupnem programu kot o skupni akciji za razvoj teh območij. Tu pa osnutek zakona, tak, kakršen je, celotno akcijo za reševanje problema postavlja na posamezne občine. S tem naravnost razbija dosedanje medobčinsko sodelovanje pri reševanju tega izredno perečega problema. Zakon demobilizira vrsto činiteľjev, ki bi bili sicer pripravljeni, da se angažirajo, itd. Naj povem pri tem primer: 6 občin, ki mejijo na strnjeno teritorij Kozjanskega, se je na vrsti medsebojnih sestankov dogovorilo o skupni politiki, o skupnih naporih za financiranje skupnega programa razvoja Kozjanskega itd. — tako reševanje, kot ga tu predlaga osnutek zakona, pa se veda meče vse to v vodo.

Naj še samo dodam, da razlogi, ki jih je na zasedanju delegatov občin podal tov. Štrukelj oz. danes tovariš Tribušon, čemu je občina vzeta kot teritorialna enota za merjenje ne-

razvitosti, niso prav v ničemer prepričljivi.

Če smo našli možnost za medobčinsko sodelovanje z regijami glede socialnega zavarovanja, zdravstvenega zavarovanja, glede cestnega sklada in v drugih primerih, pa pri tem občine niso trpele prav nobene škode, ni bilo hkrati prav nič prizadeto ustavno načelo, o katerem govorimo, to je ustavni sistem oz. položaj občine v ustavi. Prav tako ne bi bil ta položaj v ničemer prizadet, če bi občine v regionalnem planu razvoja in kot medobčinski činitelj sodelovale skupaj z republiko pri reševanju tega vprašanja.

ZA VOLIVCE SPODNJEGA POSAVJA OSNUTEK ZAKONA NI SPREJEMLJIV

Moram reči, da so me volivci moje volivne enote, ki sicer po nobenem merilu ne morejo biti všteti med nerazvite, obvestili, da tak osnutek zakona, kakor je danes pred nami, ni sprejemljiv. Pismeno sem obveščen, da ni sprejemljiv tudi za volivce celega Spodnjega Posavja.

Mislím, da bi bilo zelo koristno, če bi izvršni svet pri rešitvi dileme: območja ali občina, našel tam, kjer gre za strnjena nerazvita območja, rešitev v medobčinskem merilu. S tem bi mnogo prispel k celotnejšemu reševanju problema, pritegnil bi

POSAVJE POSREDUJE KLIC REVNIH

Kot ljudski poslanec in človek, ki je zrasel med delavskim in kmečkim razredom, tovariš Brilej dobro pozna pereče razmere tistega dela kozjanskega območja, ki leži v občinah Brežice, Krško in Sevnica. (Foto: arhiv Dolenjskega lista)

znatno večje število dejavnikov, gospodarskih organizacij, bank in tudi občin za tako akcijo, s tem pa bi tudi krepil medobčinsko sodelovanje in sistem družbenega dogovarjanja. Takšna mobilizacija širšega števila lokalnih činiteljev pa bi tudi prispevala k temu, da bi z enako količino republiških sredstev in z večjo mobilizacijo lokalnih sredstev problem celoviteje reševali.

Tov. Tribušon je v izjavi izvršnega sveta dejal, da predlog, ko naj bi bila občina teritorialna enota za merjenje nerazvitosti, ne pomeni, da se s tem izključuje regionalno načelo pri uresničevanju politike manj razvitih območij, zlasti še glede razvijanja infrastrukture. Trditev je sicer zelo elastična, mislim pa, da je vsakomur jasno, da taka izjava v taki formulaciji nikogar nič ne obvezuje. Če pa je predlagatelj, se pravi izvršni svet, resnično pripravljen vgraditi to misel v svojo politiko, potem konkretno predlagam, da se na ustreznem mestu zakona doda, da ta zakon glede republiške intervencije pri izgradnji infrastrukture velja tudi za tiste dele manj razvitih območij, ki sicer ne bodo vključeni v manj razvite občine."

Dr. Jože Brilej

17. novembra 1970 je obiskala predsednika slovenske skupščine Sergeja Kraigherja 10-članska delegacija iz Spodnjega Posavja. V imenu 17.000 Kozjancev, ki žive na območju treh spodnjeposavskih občin in ki sodijo v vrsto Slovencev iz nerazvitih območij, je delegacija seznanila predsednika slovenske skupščine s stališči občinskih skupščin, občinskih konferenc SZDL, komitejev občinskih konferenc ZK iz Sevnice, Krškega in Brežic ter medobčinskega sveta ZK za Posavje o vprašanju Kozjanskega. Delegacijo je vodil sekretar medobčinskega sveta ZK Franc Bukovinsky, v njej pa so bili predsedniki občinskih skupščin, občinskih konferenc SZDL in sekretarji komitejev treh občinskih konferenc ZKS. O obisku delegacije Spodnjega Posavja smo lani 19. in 26. novembra v našem tedniku že obširneje poročali, danes pa seznanjamo bralce Dolenjskega lista v celoti s stališči, ki jih imajo predstavniki oblasti in družbeno-političnih organizacij v Spodnjem Posavju do tega odprtega vprašanja slovenske družbe.

Sekretar medobčinskega sveta ZK za Posavje Franc Bukovinsky je obvestil predsednika skupščine SRS tovariša Sergeja Kraigherja z naslednjimi stališči in v tej obliki:

"K vam prihajamo, tovariš predsednik, z namenom, da vam predvsem kot glasniki in tolmači razpoloženja in stališč občanov Posavja podrobneje razložimo naša stališča in poglede ter predloge do osnutka zakona o pospeševanju razvoja manj razvitih območij in do predvidenega sistema pomoči slovenske družbe manj razvitim območjem.

Znana so nam vaša stališča do tega problema slovenske družbe, ki ste jih javno razložili na zasedanju zbora delegatov občin. Tako mi v Posavju kakor tudi na drugih manj razvitih območjih v Sloveniji se strinjamo z vašimi pogledi in izhodišči, jih sprejemamo in podpiramo kot edino realen, učinkovit in tudi pravičen pristop k reševanju tega problema.

Toda razprava o osnutku zakona v vseh dosedanjih fazah njegove obravnave kaže, da je predlagatelj, to je RIS, trdno odločen braniti in vztrajati pri svojem predlogu ne glede na vse številne tehte in družbeno utemeljene ugovore prizadetih občin oziroma manj razvitih območij. Pri tem ima seveda iz nam vsem dobro znanih razlogov izdatno podporo razvitejših območij, ki imajo v vseh odločujočih organih večino, hkrati pa na žalost tudi podporo iz tistih nekaj manj razvitih občin, ki jih osnutek zakona zadovoljuje. Mi menimo, da taka podpora enih in drugih ni na mestu, da ignorira politično sprejeta izhodišča za reševanje tega problema in je zato, milo rečeno, nenačelna. Zato ob takem poteku in razvoju stvari naslavljamo preko vas tovariš predsednik, na slovensko skupščino protest proti takemu odnosu RIS do družbeno utemeljenih pripomb in predlogov precejšnjega dela slovenskega prebival-

stva, ki živi na manj razvitih območjih, in ob tem izrazimo naše ogorčenje nad tem, da je možno tudi v samoupravni socialistični družbi kratko malo spregledati in zavreči klic revnih. Ob tem se tudi vprašujemo, kako naj resnični problemi in interesi celotne družbene skupnosti pridejo do izraza in njihove uveljavitve!

Dovolite, tovariš predsednik, da vam posredujemo posavska stališča do tega vprašanja:

PREDVSEM GRE ZA NAČELA SOCIALISTIČNE DRUŽB. UREDITVE

1. Mi menimo, da je v nadaljnjem razvoju gospodarstva v naši republici nujno upoštevati tudi vse manj razvite predele, sicer bo po našem prepričanju ekonomska logika in stihija čedalje bolj poglobljala ekonomske, socialne in druge razlike med Slovenci, živečimi v različnih predelih naše majhne Slovenije. To vprašanje ima tudi povsem nacionalno gospodarski pomen in razloge, saj bi nadaljnje zaostajanje skoro ene četrtine slovenskega gospodarskega prostora čedalje bolj zaviralo nadaljnji razvoj celotnega nacionalnega gospodarstva. Utemeljitev te trditve je preprosto v naši politiki in načelih na nivoju jugoslovanskega gospodarskega prostora, kjer permanentno zastopamo tezo, da je pomoč razvitejših predelov k hitrejšemu razvoju manj razvitih republik in pokrajin tudi v interesu razvitejšega gospodar-

Kot pišče pod kokljo se je stisnilo Kozje pod Veternik. Lepa pokrajina pa sama ne nudi dovolj možnosti za tako življenje svojih prebivalcev, da bi lahko bili gospodarsko ali sicer enakovredni prebivalcem drugih slovenskih pokrajin ali manjših strnjjenih območij. (Foto: Ciglenički)

skega prostora. In zakaj to ne bi potemtakem še bolj veljalo v majhnem slovenskem prostoru? Sicer pa je skoraj naravno, da obstoje večje razlike v razvitosti med posameznimi narodi v Jugoslaviji – to pogojujejo zgodovinski, kulturni in mnogi drugi faktorji – nikakor pa ni logično in sprejemljivo, da Slovenec Slovenca drži v podrejenem položaju in ga prepričuje, da je prav, da so deset in še večkratne razlike v dohodku in življenjski ravni. Ali to ne presega vseh načel socialistične družbene ureditve ter osnovnih načel humanizma in človeške solidarnosti?

2. Kriteriji iz osnutka zakona o pospeševanju razvoja manj razvitih območij, ki vztrajajo na občinah kot teritorialni osnovi za ugotavljanje razvitosti, ne dajejo možnosti za objektivno ugotavljanje realne podobe stanja v razvoju posameznih območij v Sloveniji.

Vsi v Sloveniji, vključno tudi predlagatelj osnutka, priznavajo, da se nerazvitost posameznih območij nanaša na zaokrožene oziroma strnjene geografske predele, ki se ne ujemajo z občinskimi mejami. Nikjer tudi niso prepričljivo utemeljeni razlogi, zakaj tedaj beži RIS od takih območij in vztraja na teritoriju občine. Ali je res, da je celoten teritorij vsake izmed 11 občin, ki jih predlog uvršča med manj razvite, dejansko mogoče šteti za manj razvite? Na ta način bomo vlagali samo v nekatere občine, ne pa v manj razvita območja in se bo tako drugod revščina nadaljevala. Čez določeno število let pa bomo lahko zopet ugotavljali, da naša politika ni rodila sadov, saj bodo še vedno kričeče razlike v razvoju oziroma ostala nam bodo še vedno tista območja kot nerazvita, ki so že danes taka. Če pa bi se že danes skupaj z občinami lotili tistih območij, ki so dejansko manj razvita, bi ta problem lahko hitreje in učinkoviteje sanirali.

NE DOPUŠČAJMO VEČ KRIVIČNIH RAZLIK V MALI SLOVENSKI DOMOVINI!

3. Ne moremo se strinjati z obrazložitvijo predlagatelja, ki trdi, da so osnova predlaganega osnutka zakona znana politična izhodišča o pospeševanju razvoja manj razvitih območij. Politična izhodišča so, kakor je vsem znano, imela zelo nedvoumno v mislih tista strnjena ozemeljska območja, ki so kot taka dejansko manj razvita. Kdo je do sedaj bodisi v političnih organih, v sredstvih informacij ali kjerkoli že drugje, kjer je tokla beseda o manj razvitih območjih, drugače govoril kot o Kozjanskem, Halozah,

Brkinih, Beli krajini itd., in ne o tej ali oni občini.

RIS v svoji obrazložitvi trdi, da je osnovni namen zakona, da se manj razvitim območjem omogoči spreminjanje njihove ekonomske in socialne strukture. Dovoljujemo si reči, da to ni čisto res, saj vsi tisti predeli Slovenije, ki dejansko predstavljajo manj razvita območja, družbene pomoči ne bodo deležni, pač pa samo nekateri njihovi deli oziroma nekatere občine.

4. Nikakor ne moremo sprejeti poskusa razlage, da geografska območja niso določljiva. Ali je reš tako zelo težko opredeliti meje oziroma teritorialne razsežnosti geografsko enovitih nerazvitih območij, kot so Kozjansko, Brkini, Bela krajina, Kras, Haloze, določeni predeli Prekmurja, Trebnje itd.? Namigovanje oziroma izgovarjanje predlagatelja na možnost spekulacij ob tem ne samo da ni umestno, pač pa tudi ni resen in prepričljiv argument.

Utemeljivše oziroma izgovori, da imamo trenutno pri roki statistične podatke samo za občine, ne pa tudi za posamezna geografska območja, so nevdržni. Nobena stvar administrativno-tehnične narave nikdar ne bi smela biti ovira na poti do načelnih, učinkovitih in pravičnih rešitev, še najmanj pa ob tako življenjsko in usodno pomembnem vprašanju za precejšen del slovenskega prebivalstva. Vzemimo si potreben čas in storimo potreben napor v tej smeri!

Zavedamo se, da sredstev za te namene ne bo na pretek – nihče od nas si tedaj ne dela iluzij o nekakšni republiški neizčrpni blagajni – vemo tudi, da razpoložljivih sredstev ne bo mogoče drobiti do neskončnosti. Toda ne glede na to, da ne opravičuje predlagatelja, da se nedosledno določijo manj razvita območja in se pri tem ena upošteva, druga pa kratkomalo prezrejo, kot da jih ni. Tako neenak tretman enakih med seboj prizadeti doživljajo kot krivico in to vzburja naše duhove.

Menimo, da ni potrebe, in tudi strokovno to ni utemeljeno, kakor pravi RIS v svoji obrazložitvi, iskati ravnotežje med čustvi in željami ter možnostmi. Politično smo se dogovorili, da tako krivičnih razlik v naši mali domovini slovenski brat do slovenskega brata ne bo več dopuščal in trpel, na nas pa je sedaj naloga, da do potankosti proučimo in pošteno presodimo naše možnosti ter na tej podlagi zasnujemo sistematično izvajanje terminsko in kvantitativno definirane družbene pomoči vsem tistim območjem, ki dejansko tako pomoč potrebu-

jejo. Bistveno pri tem je torej to, da je slovenska družba dolžna vsem tistim območjem, ki so dejansko manj razvita, pokazati njihovo perspektivo, ne pa samo posameznim od teh območij.

5. Predlagatelj med razlogi, ki govore v prid občini kot teritorialni osnovi za ugotavljanje razvitosti, navaja med drugim ustavno koncepcijo občine kot temeljne družbeno-politične skupnosti. Toda tu je predlagatelj spregledal določila 103. člena zvezne ustave in 89. člena ustave SRS, ki ustavno koncepcijo občine razvijata naprej in občine čisto iz naravnih potreb in razlogov usmerjata na medobčinsko sodelovanje, pri čemer obe ustavi občine navajata na združevanje sredstev za ustvarjanje pogojev za zadovoljevanje potreb skupnega pomena ter na organiziranje skupnih akcij, torej vsekakor na preseganje občinskih meja. Na podlagi teh ustavnih načel in tudi že večkrat sprejetih političnih stališč pospeševanju medobčinskega sodelovanja smo doslej v celi vrsti vprašanj in na številnih področjih konstituirali in institucionalizirali uspešno medobčinsko sodelovanje (bančništvo, integracije v gospodarstvu, dejavnosti družbenih služb, nekatere upravne službe, socialno zavarovanje, zaposlovanje, zdravstvo, urejanje cest in še mnoge druge dejavnosti in službe). Sledeč tem ustavnim načelom, še bolj pa dejanskim in skupno dognanim potrebam, se je na primer 6 občin, na katerih teritorij sega strnjeno nerazvito območje Kozjanskega, dogovorilo o skupnem financiranju razvojnega programa in o skupnih naporih pri reševanju vprašanj hitrejšega razvoja Kozjanskega. Vprašujemo, ali tak pristop RIS, ko izmed teh 6 občin izvzame samo 2 občini, na katerih teritoriju je samo del Kozjanskega, dejansko ne poudira oziroma razbija že začete iniciative in združevanje sil v bazi ter demobilizira vrste činiteljev, ki bi se bili sicer pripravljeni angažirati na tem vprašanju.

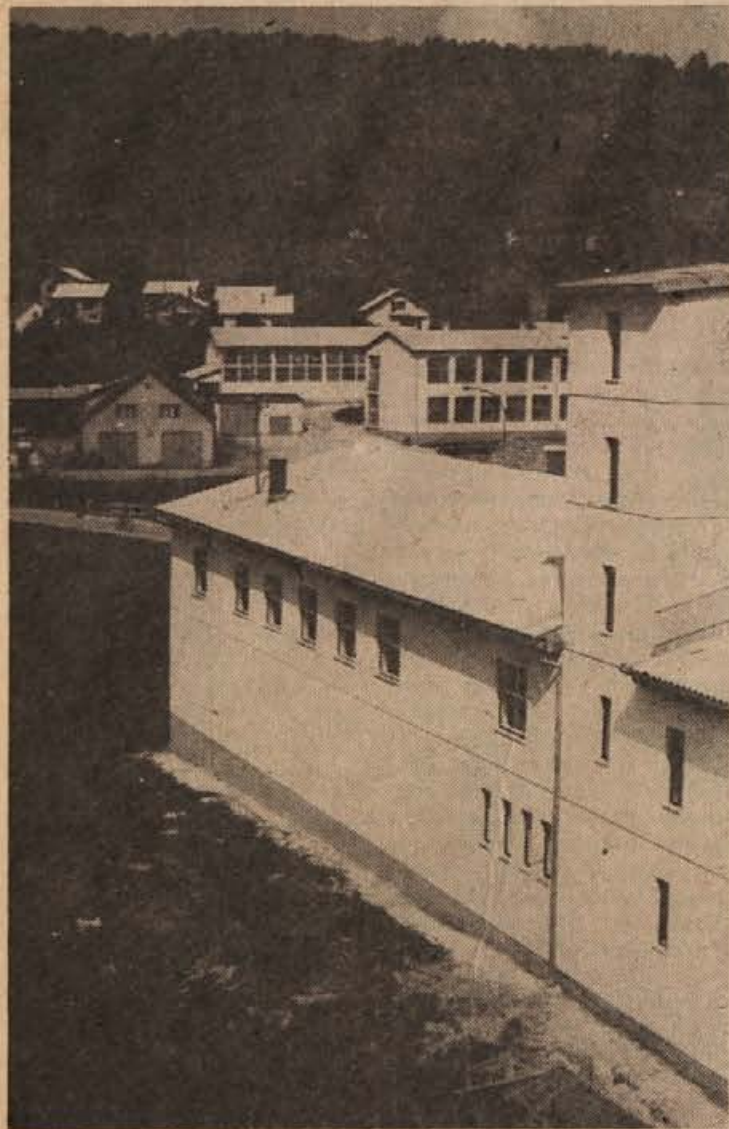
Sklicevanje predlagatelja pri tem na to, da so bili pri oblikovanju občin prisotni tudi vsaj minimalni gravitacijski elementi, položaja prav v ničemer ne spreminja, ko pa je na primer znano, da so vse tri posavske občine pod slovenskim razvojnim poprečjem in tedaj dejansko s svojo akumulacijo ne zmorejo prometno odpreti in aktivirati tistih delov svojega teritorija, ki so sestavni del Kozjanskega. Ustavna koncepcija občine in njene z ustavo določene funkcije so tu brez uspeha in bodo predeli Kozjan-

skega v teh občinah še zelo dolgo ostali taki, kakršni so danes, če nam družba kot celota ne bo pomagala vsaj prometno odpreti te predele. Nadaljnje navajanje stališča predlagatelja, češ da je agrarna prenaseljenost in nizek odstotek zaposlenih le relativnega pomena, nam ob takem stanju stvari lahko bremeno pomaga. Kje so dejansko odprte možnosti in ustvarjeni vsi potrebni pogoji za preselitev presežka delovne sile na našem območju, ki je nekvalificirana, kje so sredstva za izsoljanje teh ljudi in kje so dejanske možnosti za nastanitev in pogoji za ustvaritev družin za te ljudi, če zapustijo ta območja?

KDO SE BO SAM IN „PROSTOVOLJNO“ SPOMNIL NA KOZJANSKO OB VSESPLOŠNI LAKOTI NA TRGU KAPITALA?

Teza predlagatelja, da je pri pospeševanju razvoja geografsko sicer enotnih območij treba upoštevati gravitacijsko pripadnost, je sicer upoštevana, nikakor pa ni in ne more biti ovira za izvajanje pospeševalnih ukrepov, še manj pa ovira normalnim ekonomskim tokovom. RIS pri tem trdi med drugim tudi to, da bi „opredeljevanje pomoči samo na geografska območja pomenilo preozko reševanje posameznih ukrepov“. Mi ob tem vprašujemo: kakšno pa je in koliko široko je reševanje v primeru, ko se po predvidenem sistemu pomoči vzame konkretno od Kozjanskega samo del v dveh občinah, preostali del Kozjanskega v štirih občinah pa izpusti? To tezo predlagatelja najbolj demantira že doslej zastavljena akcija in spoznana potreba 6 kozjanskih občin za skupno programiranje in reševanje nadaljnega razvoja geografsko sicer enovitega, ekonomsko gravitacijsko pa nehomogenega območja Kozjanskega. Sicer pa je sploh vprašljivo, kdaj bodo v okolici manj razvitih območij ležeči gospodarski centri, ki so vsi po vrsti po ekonomskih potencialih šibki, zmožni pomagati pri razvoju manj razvitih predelov. Čakanje na njihovo pomoč je zato zelo negotova perspektiva za prebivalstvo na manj razvitih območjih.

6. Ekonomski pristop k premagovanju razlik v razvitosti posameznih območij je sicer sprejet in načelno tudi pravilen. Toda dovolite, da vendarle izrazimo svoje dvome o tem, da bo zares kaj kmalu izdatneje steklo delovanje tako imenovanega „neposrednega ekonomskega črteresa bank in delovnih organizacij z razvitejših regionalnih centrov“ za vlaganje sredstev v pospeševanje razvoja na manj

Lani septembra so v Kozjem odprli nov gasilski dom, ki so ga domačini prizadevno gradili 4 leta, je pa največji v vsej šmarnski občini in vreden milijon dinarjev. Tu imajo tudi veliko dvorano za kulturne prireditve. Spredaj del novega gasilskega doma, v ozadju nova šola in del novega stanovanjskega naselja v Kozjem. (Foto: J. Sever)

razvitih območjih. Ob vsesplošni lakoti na trgu kapitala in ob tolikšnem licitiranju razvitejših območij za kreditna sredstva si je dokaj težko predstaviti, kateri so lahko tisti konkretni ekonomski interesi bank in drugih činiteljev gospodarstva, ki bodo dovolj spodbudni za preliv kapitala v poslovno manj izkušene roke in manj gotovo usodo, ki jo bo ta kapital doživljal na manj razvitih območjih. Zato smo glede tempa in obsega delovanja takega pristopa dokaj skeptični.

DOLGO JE TRAJALO, DA SMEMO VSAJ GOVORITI O KRICEČIH RAZLIKAH V RAZVOJU SLOVENIJE

7. Predlagatelj v svoji obrazložitvi k osnutku zakona tudi meni, da to dejstvo, da jemlje občino kot teritorialno osnovo za določanje manj razvitih območij, hkrati ne pomeni, da ne bi bili mogoči nekateri posegi republike predvsem na področju infrastrukture, izobraževanja, kmetijstva in socialne politike, na tistih

manj razvitih območjih, ki ne bodo vključena v manj razvite občine na osnovi predlaganih kriterijev. Glede na to, da imamo vsi za seboj že 25-letno obdobje izkušenj, ni potrebe, da bi se slepili s takimi abstraktnimi možnostmi. Take ovire tudi že doslej niso imele republiški organi in institucije, in vendar je vse do letos trajalo, da smo si komaj priborili pravico vsaj govoriti o kričečih razlikah v razvoju posameznih območij v Sloveniji. Glede tega pa je predlagatelj v obrazložitvi tudi protisloven, saj hkrati govori o tem, da reševanje tovrstnih problemov terjá sodelovanje med tistimi občinami, ki vključujejo dele širših manj razvitih geografskih območij in sodelovanje z drugimi dejavniki, medtem ko v isti sapi tako sodelovanje občin in medobčinski pristop pri opredeljevanju teritorialne osnove manj razvitih območij odklanja in zanika.

8. Ni bilo doslej časopisa niti razprave, ki ne bi v zadnjem letu omenila v prvi vrsti Kozjanskega kot manj razvito območje. Tu se je torej vse skupaj začelo. In kaj konkretno sedaj ponuja oziroma zagotavlja naša družba glede pospeševanja eko-

nomskega razvoja oziroma zagotavljanja socialne enakosti tistim občanom Kozjanskega, ki žive na območjih občin Laško, Sevnica, Krško in Brežice? V čem in kako je slovenska družba, ki je to javno obljubila, pomagala, da se prebivalstvo teh krajev v bodoče lahko enakovredneje in hitreje vključi v splošen napredek svoje regije in republike? In končno, v čem so manj vredni občani manj razvitega Kozjanskega na tistih predelih, ki ležijo v občinah Laško, Sevnica, Krško in Brežice, od tistih Kozjancev, ki žive v občinah Šentjur in Šmarje? Povsod je bilo razglašeno, da bo družba kot celota pomagala k razvoju Kozjanskega in vseh manj razvitih območij v Sloveniji, v bistvu pa gre sedaj za težnjo pomagati v pretežni meri samo Prekmurju, ki pa, kot pravijo, niti ni najmanj razvito območje v Sloveniji.

9. Predlagatelj je na vprašanje v skupščini, kakšna sredstva bodo za te namene v prihodnjem letu na razpolago, navedel, da predvidevajo sredstva v višini ene od dveh milijard S-din. Navajanje sredstev za ta namen v tako visokem razponu - razlike kar za 100 odstotkov - nam dodatno vzbujá pomisleke in dvome.

SPODNJE POSAVJE IN KOZJANSKO VPRAŠANJE

10. Dovolite, da navedemo še nekatera najbolj značilna o beležja območja Posavja, ki naj bi tudi v bodoče moralo samo prevzeti in nositi bremena za nadaljnji razvoj predelov Kozjanskega.

V Posavju živi okrog 70.000 prebivalcev. Od skupnega števila prebivalcev se še vedno preživlja s kmetijstvom 38,3 odstotka prebivalcev. Od skupnega števila prebivalcev je okoli 40.000 aktivnega prebivalstva. Od tega je zaposlenih na območju treh posavskih občin okrog 13.000 občanov, ali 32,5 odstotka. Na delo izven Posavja se vozi še dodatno 1100 občanov. Skupno je torej v domovini zaposlenih 14.100 občanov. Na delu v tujini je iz Posavja pribl. 3200 občanov. Od aktivnega prebivalstva je torej zaposlenih okrog 42 odstotkov prebivalcev. Ostaja nam potemtakem velik rezervuar razpoložljive delovne sile, ki znaša pribl. 23.000 ljudi in ki sedaj ni adekvatno zaposlen ter zato več ali manj životari in predstavlja agrarno prenaseljenost. Zaposlenost v Posavju že daljše obdobje stagnira oziroma celo nazaduje. Kvalifikacijska struktura zaposlenih v Posavju je znatno manj ugodna od slovenskega poprečja. Narodni dohodek v Posavju je v preteklem letu znašal na prebivalca v poprečju 650 S-din, za letošnje leto pa je predvideno 5 odst. povečanje. Sredstva amortizacije in skladov delovnih organizacij, to je sredstva, ki so na razpolago za investicijske naložbe za enostavno in razširjeno reprodukcijo, so v preteklem letu v Posavju znašala skupno okoli 10 milijard S-din. V inve-

sticijskih naložbah v Posavju ni pomembnejših novih proizvodnih kapacitet, pač pa se ta sredstva trošijo za številne manjše rekonstrukcije objektov, nabavo opreme, preusmeritev proizvodnje (rudnik Sevnica) in podobno. Značilno za naše območje v tem pogledu je tudi to, da pretežna večina delovnih organizacij oziroma gospodarstvo kot celota nima lastnih sredstev za razširjeno reprodukcijo večjega obsega, saj skoraj vso akumulacijo porabi za obratna sredstva in odplačilo anuitet. Dejstvo je tudi, da doslej na našem območju ni bilo investicij iz drugih gospodarsko razvitejših centrov oziroma iz naslova tujega kapitala. Stanje infrastrukturnih objektov in naprav pa je na tem območju tudi močna ovira za hitrejši razvoj. Resnica pa je, da območje samo iz svojih sil ne zmore potrebnih sredstev za ta namen. Predvsem neurejena cestna mreža predstavlja težak ekonomski problem, saj niti nekatere temeljne cestne relacije (Krško-Sevnica), ki nas povezujejo med seboj, in tudi tiste, ki nas povezujejo navzven (Sevnica-Dolenjska, Posavje-Kozjansko, Posavje-sosednja republika Hrvaška) niso urejene.

Menimo, da na območju Posavja sicer obstoje vsi naravni in drugi pogoji ter potrebna delovna sila za hitrejši gospodarski razvoj od razvoja, kakršnega to območje dejansko obsega. Vendar pa obstoj teh faktorjev sam po sebi še ne zadošča. To spoznanje in prepričanje smo že večkrat javno povedali, največkrat pa smo dobili odgovor, da se je pač treba osloniti na lastne sile, na lastne sposobnosti in lastno iznajdljivost. Tezo sicer sprejemamo, vendar pa moramo opozoriti, da posavski in drugi manj razviti predeli nismo enaki v startnih pogojih z razvitejšimi predeli. Znano je namreč, da so se v povojnem obdobju posamezna območja zelo različno razvijala, da so bila deležna ena večje, druga pa manjše družbene podpore in da so torej že tedaj bili ustvarjeni potrebni predpogoji za bolj ali pa manj uspešno delo današnje generacije v današnjih zahtevnejših pogojih gospodarjenja. Posavje je brez dvoma eno izmed tistih območij, kjer po vojni v

MECENI DANAŠNJE ŠTEVILKE

To številko DOLENJSKIH RAZGLEDOV so pomagali izdati s svojimi prispevki kolektivi naslednjih delovnih organizacij iz Spodnjega Posavja:

Gozdno gospodarstvo, Agraria, Ljudska potrošnja in „Krka“, vsi iz Brežic;

Tovarna celuloze in papirja Djuro Salaj, Agrokombinat, Preskrba, Papirkonfekcija in „Kovinarska“, vsi iz Krškega, in

Konfekcija „Lisca“, Trgovsko podjetje Sevnica, tovarna otroške konfekcije „Jutranjka“ in Kópitarna, vsi iz Sevnice.

času centraliziranega investiranja družbenih sredstev ni bila zgrajena potrebna baza za uspešnejši nadaljnji razvoj, k čemur so prispevale svoj delež tudi pogoste menjave meja nekdanjih okrajev. Zato menimo, da so danes vsa tista mnenja in ocene, ki dostikrat izvenijo tudi kot očitek nesposobnosti kadrov, ki tukaj živijo in delajo, v bistvu neobjektivna in krivična.

Iz navedenih podatkov očitno sledi, da posavske občine s svojimi potenciali še dolgo ne bodo zmogle česarkoli bistvenejšega prispevati k razvoju svojih predelov Kozjanskega.

RAZEN KOZJANSKEGA JE V SPODNJEM POSAVJU TUDI ZNATEN DEL GORJANCEV

11. Dovolite, da navedemo tudi nekatere najbolj značilne podatke, ki vsaj deloma kažejo socialno in ekonomsko podobo tistih predelov Kozjanskega, ki segajo v posavske občine:

Površina tistega dela Kozjanskega, ki se razprostira na območju posavskih občin, znaša okrog 300 kvadr. kilometrov.

Na tem območju je skupno 78 naselij.

Skupno število prebivalstva na tem območju znaša 17.000 občanov, od tega je 9200 aktivnih prebivalcev.

Ze kar 600 kmetij na tem območju vodijo ostareli kmetje, gospodarji nad 60 let starosti. Do danes pa je na tem območju že opušenih več kot 100 kmetij.

Število šoloobveznih otrok na tem območju znaša 2450. Na srednjih, višjih ali visokih šolah pa s tega območja študira samo 234 dijakov oziroma študentov.

V domačem kraju oziroma v drugih krajih predelov Kozjanskega v

Posavju je zaposlenih samo okoli 100 občanov. S tega območja pa se vozi na delo v Posavje ali druge kraje 2230 občanov. V tujini je s tega območja na delu 1100 občanov.

Narodni dohodek na kmečkega prebivalca na tem območju znaša okoli 120 do 150 tisoč S-din.

Socialne podpore, priznavalne in druge oblike družbene pomoči prejema kar 780 občanov. Na tem območju živi 1625 borcev in aktivistov NOV.

Kar 46 naselij ali 60 odst. od vseh naselij se še vedno oskrbuje z vodo iz deževnice v kapnicah, iz potokov in podobno. Šest naselij še ni elektrificiranih, druga pa imajo samo enofazni tok za razsvetljavo.

To območje je prometno skrajno slabo povezano tako znotraj območja samega, kakor tudi navzven z večjimi središči. Dolžina cest III. reda znaša 46 km, dolžina cest IV. reda pa 80 km. Vse so v izredno derutnem stanju in v makadamski izvedbi.

V prednje podatke smo zajeli samo hribovite predele Kozjanskega na območju Posavja. Razen predelov Kozjanskega je na območju posavskih občin še drugo nerazvito območje Gorjancev, ki meri tudi približno 300 kvadr. kilometrov in je v pogledu razvitosti enako kot Kozjansko ali pa še celo slabše.

PREDLOGI SPODNJEPOSAVSKIH OBCIN

12. Naša stališča in predlogi:

— če bo sprejet tak zakon, kakršen je predložen v osnutku, bo prav gotovo ustvaril več družbeno-političnih in ekonomskih problemov, kot jih je sedaj, ne bo pa dosegel osnovnega namena, tj. postopnega zmanjševanja razlik v razvoju posameznih območij. Zato ga takega zavračamo. Zavzemamo pa se za tak

zakon, ki bi sistemsko rešil to vprašanje za daljše obdobje;

— predlagamo, da se kot teritorialna osnova za določanje manj razvitih območij vzamejo strnjena manj razvita območja, in ne občine. Taka območja je treba določiti po objektivni oziroma znanstveni metodi;

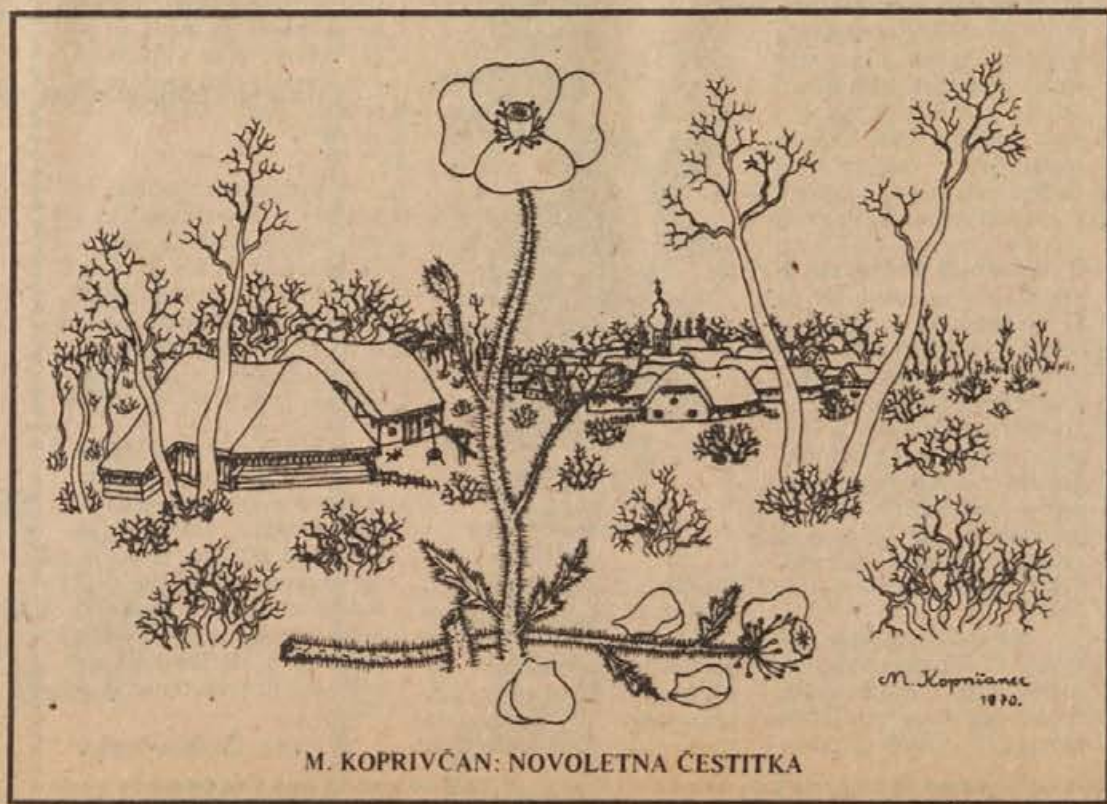
— družbeno pomoč za pospeševanje razvoja je treba pogojiti na fi-

Ilija Filipović: MOJE OBCINSTVO (detajl lesenega kipa, z razstave „Naivni kiparji Jugoslavije“, Kostanjevica na Krki, 1970).

nanciranje družbeno-politično in ekonomsko sprejemljivih in utemeljenih programov razvoja geografsko manj razvitih območij. Pri tem se je treba osloniti predvsem tudi na medobčinsko iniciativo in sodelovanje.

— nerazvitost posameznih območij oz. občin je treba ugotavljati periodično vsako leto oz. najmanj vsaki dve leti;

— neupoštevanje po našem prepričanju družbeno zelo utemeljenih stališč in pripomb z manj razvitih območij bi pomenilo neupoštevanje politično sprejetih izhodišč o premagovanju razlik v razvitosti in bi po našem globokem prepričanju imelo daljnosežne družbene in politične posledice."

M. KOPRIVČAN: NOVOLETNA ČESTITKA

POLDE MIHELIC:
Novoletna čestitka

DOLENJSKE RAZGLEDE
— posebno družbeno-kulturno prilogo Dolenjskega lista urejajo: Jože Dular, Tone Gošnik (odgovorni urednik), France Grivec, Janko Jarc, Bogo Komelj, Lado Smrekar, Severin Šali in Stanko Skaller. Lektor: Karel Bačer. Oblikovalec: Marjan Moškon.

SPODNJEPOSAVSKI KOMUNISTI DOPOLNJUJEJO PREDLOG ZAKONA

Medobčinski svet ZKS Posavja je 24. decembra lani na seji, katere so se udeležili tudi predsedniki občinskih skupščin iz Brežic, Krškega in Sevnice, obravnaval predlog zakona o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij v SR Sloveniji. Na seji so ugotovili, da predlog zakona predstavlja samo delni napredek v primerjavi z novembrskim osnutkom zakona. Predlagatelj je s tem predlogom storil le nekatere koncesije in le delno upošteval upravičene zahteve z manj razvitih področij oz. iz javne razprave o osnutku zakona. Člani medobčinskega sveta ZKS Posavja so zato sklenili, da bodo s spodnjimi predlogi seznanili predsednika skupščine SRS tov. Sergeja Kraigherja in predsednika izvršnega sveta SRS tov. Staneta Kavčiča. Obema so poslali naslednje pripombe:

„Ne glede na to ugotovitev izjavljamo, da predlog zakona ne zadovoljuje v zadostni meri upravičenih zahtev in potreb velikega števila slovenskega prebivalstva na tistih manj razvitih predelih, ki so sicer sestavni del širših geografsko strnjenih manj razvitih območij, ležijo pa zunaj območja občin, ki bodo po merilih zakona določene kot manj razvite (22. člen zakona). Po predlogu zakona namreč ni dovolj trdno nakazana perspektiva širšim geografsko strnjenim manj razvitim območjem kot celota, marveč samo posameznim delom teh območij.

Da bi upoštevali politično sprejeta izhodišča o pospeševanju razvoja manj razvitih območij v SR Sloveniji, da bi upoštevali povzetek razprave in uskladitev stališč o osnutku zakona, ki ga je izdelala in sprejela na svoji seji 16. 11. 1970 posebna skupina pri Skupščini SRS za sprejemanje razprave in usklajevanje stališč o zakonu o pospeševanju razvoja manj razvitih območij v SRS, da bi enake med seboj enako in pravično obravnavali ter da bi se slovenska družba kot celota sistematično in učinkovito lotila reševanja tega družbeno-političnega in družbeno-ekonomsko pomembnega problema, v imenu zahtev in potreb prebivalstva z manj razvitih območij predlagamo, da se predlog zakona spremeni oz. dopolni, kakor sledi:

— za določitev širših območij, ki obsegajo poleg območij manj razvitih občin, tudi druga manj razvita območja (3. odstavek 2. člena,

5. in 6. člen predloga zakona), naj se uporabljajo merila iz 1. odstavka 2. člena predloga zakona, in ne posebna merila, ki naj bi jih dogovorno sprejeli po sedanjem predlogu zakona samoupravni organi ustreznih skladov oz. samoupravnih skupnosti in posebna komisija skupščine SRS. Pri tem se naj merila iz 1. odst. 2. člena uporabijo za prebivalstvo oz. na družbeno-ekonomsko potencialne na območju takih manj razvitih predelov v drugih občinah; — tudi na širših območjih, ki bodo po merilih zakona opredeljena kot manj razvita — in ne samo v občinah, ki bodo po merilih zakona določene kot manj

A. PLEMELJ:
Novoletna čestitka

razvite — naj se izvajajo vsi ukrepi, ki jih bo zakon vseboval, in ne samo ukrepi na področju infrastrukture ter na področju vzgoje in izobraževanja. To je potrebno glede na to, da so vse občine

in vsi gospodarski centri, ki ležijo v okolici manj razvitih območij, po ekonomskih potencialih na meji nerazvitosti. Čakanje na njihovo pomoč je zato zelo negotova perspektiva za prebivalstvo na manj razvitih območjih;

— z zakonom je treba določene nakazati in konkretnije uveljaviti institucijo medobčinskega sodelovanja pri pospeševanju razvoja manj razvitih območij. Družbeno pomoč za pospeševanje razvoja je treba pogojiti in nasloniti predvsem na družbeno-politično in družbeno-ekonomsko sprejemljive in utemeljene programe razvoja geografsko strnjenih manj razvitih območij, dogovorjene in sprejete med občinami, na katerih teritoriju so taka območja. Tak pristop bi prav gotovo podpiral združevanje sil in sredstev v bazi ter mobiliziral vrsto činiteljev, ki bi se lahko oz. morali angažirati na tem vprašanju. V nasprotnem primeru bodo že začete iniciative in združevanje sil v bazi zatrte. Taki neposredni znaki so že danes prisotni;

— z zakonom bi bilo treba obvezati tudi republiško skupnost zdravstvenega zavarovanja, republiško kulturno skupnost in sklad skupnih rezerv, da se vključijo v prizadevanja za pospeševanje razvoja manj razvitih območij;

— podpiramo stališča in poglede o pospeševanju razvoja manj razvitih območij v SR Sloveniji, ki sta jih javno posredovala v zborih skupščine SRS predsednik skupščine SRS Sergej Kraigher in podpredsednik skupščine SRS dr. Jože Brilej;

— podpiramo stališča, ki jih je na podlagi povzetka razprave v zvezi s tem izdelala posebna skupina pri skupščini SRS za spremljanje razprave in usklajevanje stališč o zakonu o pospeševanju razvoja manj razvitih območij v SR Sloveniji na svoji seji dne 16. novembra 1970.

Franc Bukovinsky